

Kjønnsinkongruens i et større perspektiv

FOR SNEVERT PERSPEKTIV Hvordan vi som fagpersoner forstår fenomenet vi observerer, har reelle implikasjoner for helsetjenester som tilbys, skriver artikkelforfatteren. Foto: vovan / Shutterstock / NTB Scanpix

Det er på tide å utvide det psykologiske perspektivet i debatten om kjønnsinkongruens.

TEKST

Alexandra Tenebroso

PUBLISERT 30. juni 2023

EMNER

Kjønnsinkongruens

kjønn

kjønnsmangfold

«Jeg har laget over 30 programmer med Folkeopplysningen. Stort sett har det gått greit», sier Andreas Wahl, programleder for NRK-serien Folkeopplysningen, før han tilføyer: «Men dette er en episode jeg har gruet meg litt til å lage.» Slik innledet han episoden med tittelen «Trans» fra 17. mars 2022.

Hva har dette å gjøre med psykologstanden og den pågående debatten om kjønnsinkongruens i Psykologtidsskriftet?

Undertegnede personlige erfaring i dialog med andre fagfolk er at mesteparten av diskusjonen rundt kjønnsinkongruens og transbevegelsen foregår bak kulissene og ikke åpent. Iland som USA, Storbritannia og Canada er det eksempler på akademikere og

klinikere som blir avskiltet for å stille spørsmål ved identitetspolitikken og medikalisert behandling av kjønnsinkongruens.

«Jeg savner at debatten om kjønnsinkongruens løftes opp på et høyere nivå også innad i psykologstanden »

Er det grunnlag for å være redd for at det samme kan skje med debatten i Norge? Forhåpentligvis ikke.

Asymmetri

Det er en underlig asymmetri. Klinikere og akademikere som stiller kritiske spørsmål rundt konseptene for kjønnsdysfori, kjønnsinkongruens og medikalisering av kjønn, skygger banen.

Parallelt med det virker det å være en markant økning i forekomst av kjønnsdysfori (særlig hos unge kvinner), og nye begrep for indre kjønnsidentiteter (som eksemplifisert i innlegget til Aaserud) florerer blant unge og på sosiale medier.

LES OGSÅ

Kan vere respons på underliggende problem

Høg forekomst av komorbiditet hos unge som søker kroppsjusterende behandling, gjer at vi må undersøke om kjønnsinkongruens kan vere respons på underliggende problem.

Jeg savner at debatten om kjønnsinkongruens løftes opp på et høyere nivå også innad i psykologstanden, slik at vi kan få en åpen debatt om temaet. Denne debatten er ikke rent akademisk eller intellektuell. Hvordan vi som fagpersoner forstår fenomenet vi observerer, har reelle implikasjoner for helsetjenester som tilbys. Det kan ha reelle implikasjoner for hvordan pasienter møtes på systemnivå, ikke bare individnivå.

Et psykoanalytisk perspektiv

De fleste psykodynamiske tradisjoner vektlegger betydningen av symptomer som uttrykk for en relasjonell historie. De vektlegger også betydningen av å forstå hva som egentlig ligger bak presentasjonen. Dette trenger ikke å begrenses til et individperspektiv. Wilhelm Reich ble i mellomkrigstiden sanksjonert og utfryst av Sigmund Freud for å ha begått den store dødssynden blant psykoanalytikere.

«...hvorfor er det så lav terskel for å medikalisere denne

gruppen individer på bakgrunn av en indre følelse?»

Han våget å snakke om samfunnet og totalitære regimer i et psykoanalytisk perspektiv. Dagens psykologstand tar heldigvis opp samfunnsaktuelle temaer, som vi har sett gang på gang i Psykologtidsskriftet. Transkjønnethet er et sånt tema.

Min holdning er at når vi ser drastiske endringer på samfunnsnivå på kort tid (her: forekomst av kjønnsdysfori og kjønnsinkongruens, særlig fordelingen mellom jenter og gutter), bør vi alltid stoppe opp og lure på om det kan være et symptom på noe ved tidsånden.

Den vanligste innvendingen mot ovennevnte spørsmål er at forekomsten av kjønnsinkongruens alltid har vært like høy, men at flere tør å være åpen om det nå. Bør ikke biologer finne det underlig og bekymringsverdig at det tydeligvis er flere gutter fanget i jentekropper enn omvendt? Hvor er den samme forekomsten på tvers av aldersgrupper? Hva vil det si å føle seg som et kjønn eller et annet (eller ingen), uten å lene seg på kjønnsstereotypiene?

Hva er det vi egentlig observerer, og hvorfor er det så lav terskel for å medikalisere denne gruppen individer på bakgrunn av en indre følelse? Hva annet kan dette være uttrykk for? Kan det være uttrykk for at kjønnsnormene og kjønnsrollene har blitt trangere og mer kvelende? At unge mennesker har blitt mer fremmedgjort fra egen kropp, seksualitet og utviklingsmessige milepæler? Eller noe helt annet?

Jeg har ingen svar, og jeg tar ingen stilling til ovennevnte spørsmål, men det er viktig at vi som er psykologer, diskuterer dem i åpent lende.

Merknad: Ingen oppgitte interessekonflikter

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 60, nummer 7, 2023, side 452-453

TEKST

Alexandra Tenebroso, psykolog